

5 Δεκεμβρίου 2015

## «Αμαρτία» και «λύτρωση» στην κλασική νεοελληνική λογοτεχνία (Ηρακλής Ψάλτης, φιλόλογος)

/ [Πεμπτουσία](#)



Συνεχίζουμε σήμερα τη δημοσίευση της μελέτης του φιλόλογου κ. Ηρακλή Ψάλτη σχετικά με τα θέματα της αμαρτίας και της λύτρωσης στο έργο του Γ. Βιζυηνού, από την άποψη της Ορθόδοξης Θεολογίας (προηγούμενη δημοσίευση: <http://bitly.com/1PIDKpX>), εξετάζοντας πώς οι δύο αυτές κατεξοχήν θεολογικές έννοιες αναπτύχθηκαν στην ελληνική λογοτεχνία του δεύτερου μισού του 19ου αιώνα.



#### **4.5 «Αμαρτία» και «λύτρωση» στη νεοελληνική λογοτεχνία το δεύτερο μισό του 19<sup>ου</sup> αιώνα**

Ο Βιζυηνός δεν είναι ο πρώτος συγγραφέας τον οποίο απασχολούν τα ζητήματα της αμαρτίας και της λύτρωσης. Τα θέματα αυτά λειτουργούν διαχρονικά ως *κοινοί λογοτεχνικοί τόποι* οι οποίοι «γοητεύουν» τους δημιουργούς. Σαγηνεύουν και τους σημαντικότερους πεζογράφους της γενιάς του, της γενιάς του 1880· κάποιοι από αυτούς προσεγγίζουν τις έννοιες αυτές με περιεχόμενο το οποίο δεν απομακρύνεται από τη θεολογική/ηθική τους σημασία -Ροΐδης, Παπαδιαμάντης- ενώ κάποιοι άλλοι αποκλίνουν και προσδίδουν σ' αυτές κοινωνικό, κυρίως, περιεχόμενο -Εφταλιώτης, Καρκαβίτσας. Ο Βιζυηνός στο έργο του θα «συγκεράσει» τις δύο αυτές οπτικές.

Η *Πάπισσα Ιωάννα* του Εμμανουήλ Ροΐδη (1836-190) δημοσιεύεται το 1866 ως *μεσαιωνική μελέτη* -βασισμένη σε ένα μεσαιωνικό θρύλο- και εξιστορεί τη ζωή

μιας γυναίκας, η οποία οδηγείται στην κατάκτηση του παπικού θρόνου. Οι αμαρτίες είναι πολλές και «προς θάνατον». Η ηρωίδα είναι κόρη ιεραποστόλων, εντάσσεται στην μοναστική ζωή σε μικρή ηλικία, ερωτεύεται τον μοναχό Φρουμέντιο, ταξιδεύουν μαζί, έρχονται και στην Αθήνα και τελικά εγκαθίστανται στη Ρώμη. Ανέρχεται όλες τις βαθμίδες της ιεραρχίας της παπικής Εκκλησίας συνεχίζοντας παράλληλα την ερωτική της ζωή με τελευταίο εραστή της τον θαλαμηπόλο της, τον εικοσαετή Φλώρο. Τελικά η «λύτρωση» έρχεται με την αποκάλυψή της και τον θάνατό της: αποβάλλει κατά τη διάρκεια μιας λιτανείας των Δεήσεων και πεθαίνει. Έκτοτε: οί δέ εύσεβεῖς προσκηνυταί, ἵνα μή μιαινῶσι τά σανδάλιά των, πατοῦντες τά ἴχνη τῆς ἱεροσύλου Παπίσης, πορεύονται ἔκτοτε δι ἄλλης ὁδοῦ εἰς Λατεράνον[290].

Τα θέματα αυτά απασχολούν συστηματικά και τον Αλέξανδρο Παπαδιαμάντη (1851-1911), φιλολογικό ψευδώνυμο του Αλέξανδρου Εμμανουήλ. Ενδεικτικά αναφέρονται δύο γνωστά του έργα: «*Η Φόνισσα*» (1903) και «*Όνειρο στο κύμα*» (1900). Στο πρώτο ο κοσμοκαλόγερος[291] των ελληνικών γραμμάτων, για τον οποίο η Εκκλησία αποτελεί τον ωραιότερο τόπο καταφυγής του[292], δημιουργεί μια εντυπωσιακή λογοτεχνική μορφή, τη *γριά Χαδούλα ή Γιαννού, τη Φράγκισσα ή Φραγκογιαννού*. Η ηρωίδα του με την αβυσσαλέα ψυχολογία έχοντας ήδη «ψηλώσει ο νους της» οδηγείται σε συνεχείς βρεφοκτονίες κοριτσιών, τέσσερις τον αριθμό -η αμαρτία-, πιστεύοντας ότι κάνει το καλό, αφού θεωρεί ότι τις γλυτώνει από τα βάσανα της μετέπειτα άθλιας ζωής τους. Στο τέλος της νουβέλας ο Παπαδιαμάντης οδηγεί την ηρωίδα του να αναζητήσει τη λύτρωση στην εξομολόγηση, την οποία τελικά δεν προλαβαίνει να κάνει, γιατί: *Η γριά Χαδούλα εύρε τον θάνατον εις το πέρασμα του Άγιου Σώστη, εις τον λαιμόν τον ενώνοντα τον βράχον του ερημητηρίου με την ξηράν, εις το ήμισυ του δρόμου μεταξύ της θείας και ανθρώπινης δικαιοσύνης*[293].

**[Συνεχίζεται]**

[290]Ε. Ροΐδης, *Πάπισσα Ιωάννα* επιμ. Α. Αγγέλου (Αθήνα: Εκδόσεις Εστίας, 2008)σ.250.

[291]Α. Γ. Τσάκωνας, «Παπαδιαμάντης, Αλέξανδρος» στην εγκυκλοπαίδεια *ΤΟ ΒΗΜΑ Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα*, τόμος 48<sup>ος</sup>, όπ. παρ., σσ.98-99, εδώ σ.98.

[292]Μ. Παπαϊωάννου, *Η θρησκευτικότητα του Παπαδιαμάντη Μελέτη* (Αθήνα: τυπώθηκε στο τυπογραφείο Π. Μπόλαρη, 1948), σ.76.

[293]Α. Παπαδιαμάντης, *Η φόνισσα και ανθολόγηση διηγημάτων* (Αθήνα: Εκδόσεις Εκδοτικός Οργανισμός Πάπυρος, 1996), σ.121.